

Hacılar və...

Dinimizin vacib ehkamlarından biri də Həcc ziyarətidir. Hər imkanlı möminin boynunda bu ibadət var.

Heç olmasa ömründə bir dəfə Məkkəyə getməyi və müqəddəs Kəbəni ziyarət etməyi Allah hər imkanlı bəndəsinə buyurmuşdur.

Çox şükürlər ki, son 15-20 ildə ölkəmizdən olan zəvvarların sayı çoxalıb. Amma son beş ildə Həcc ziyarətinin işıqlandırılması şou xarakteri daşıyır, özü də şou nümayəndələri tərəfindən. Yola düşməzdən bir ay əvvəl gələcək zəvvar bunu efir və ekrandan, qəzet və jurnallardan elan edir. Hətta aidiyyəti olmayan məqamda belə bu mövzu qabardılır. Məsələn, SMS yarışmasında iştirakçı çıxışa başlamazdan əvvəl münsif anasının və qardaşının, yaxın dostunun ziyarətə gedəcəyini bildirir.

Şou proqramlarda həmçinin açıq-saçıq geyinmiş sənətçi xanımlar Həcc təəssüratlarından şövqlə söz açırlar.

Bir xalq artistimiz də var ki, hələ 70-80-ci illərdən onun həzin çalğısına vurğunuq. Amma istər aparıldığı verilişdə, istərsə də zəng vurduğu digər proqramlarda təkəbbürlü intonasiya ilə özünü Hacı ... kimi təqdim edir.

Bəzən elə hallar da olur ki, mədəniyyət nümayəndələri 3-cü - 5-ci dəfə Həccə getdiklərini bildirirlər. Bu "yüksək ərşli hacılar"ə xatırlatmaq ustərdim ki, ölkəmizdə təmirini və bərpasını gözləyən kifayət qədər mədəniyyət ocağı var.

Vəsaitinizin bir qismini bu ocaqların yenidən alışmasına xərcləməyiniz Rəbbimizə daha xoş gedər.

Bir də "üçqat - beşqat" hacıların dostları və yaxınları arasında ziyarətə getmək istəyən o qədər saf qəlbi mömin var ...

Onu da xatırladım ki, Həzrət-peyğəmbər Məhəmməd (s.a.) Həcc ziyarəti vacib buyurulandan sonra cəmisini bir dəfə Kəbədə olmuşdu. Əgər ulu Tanrı məsləhət görsəydi, ən sevimli bəndəsinə bunu bir neçə dəfə nəsb edərdi.

Hər bir ibadət - kiçik sədəqə və ya məsuliyyətli Həcc ziyarəti - Allah rızası üçündür. Hədəsi - şərifdən birində belə deyilir: Sağ əlin verdindən sol əlin xəbəri olmamalıdır.

Amma nədənsə biz efir, qəzet vasitəsi ilə 7 dağ və 7 dənizə hacı olduğumuzu bildirmək arzusunda-yıq. Nə isə...

Bu yaxınlarda növbəti Həcc mövsümü başa çatıb və zəvvarlar evə dönüblər. Narahat olmayın, sizi tanıyanlar onsuz da ziyarətinizə gözləməklər.

Xoş gəldiniz, hacılar.

Allah ziyarətinizi qəbul eləsin!

Mətanət Tağıyeva

Yazı "Mədəniyyət mövzusunda ən yaxşı jurnalist işi" müsabiqəsinə təqdim olunur.

□ bölgə

Zaviyyə məscidi

(əvvəli ötən sayımızda)

Qarabağlar-Elxanilər dövrünün məşhur şəhəri

Naxçıvanın memarlıq inciləri sırasında Kəngərli rayonunun Qarabağlar kəndindəki memarlıq kompleksi özünəməxsus yer tutur. Kompleks iki qoşa minarədən, 16 metr hündürlükdə olan türbədən ibarətdir. Minarə ilə türbənin üst qatı kaşı naxışlarla bəzədilib. Onların arasında qalan 15-20 metr məsafədə isə dini bina qalıqları var.

Dərələyəz dağ silsiləsinin yamaclarında yerləşən bu kəndin də uzaq keçmişi, qədim tarixi olub. Qalacıq deyilən ərazidə insanlar Son Tunc və İlk Dəmir dövründə yaşayıblar. Yaşayış məskəninə adının etimologiyası ilə bağlı deyilənlər də maraqlıdır. Alimlərin fikrincə, Qarabağlar sözü qədim türk tayfası olan kəngərlərin bir qolunun adı ilə bağlı olub. Bu məlumat X əsr müəllifi Konstantin Baqranarodnının Cənubi Rusiya çöllərində yaşayan peçeneq-kəngərlərin bir tayfasının qarabay adlanması barədə deyilənlərlə tam uzlaşır. Tariximizin orta əsrlər dövründə isə Qarabağlar Azərbaycanın qədim şəhərlərindən biri olub. Onun Yaxın Şərqi ölkələri ilə Avropanı birləşdirən mühüm karvan yollarının üstündə yerləşməsi sayəsində burada sənətkarlıq, ticarət, iqtisadi həyat xeyli tərəqqi edib.

Qarabağlar kəndindəki qoşa minarənin XII əsrin sonu XIII əsrin əvvəllərində tikildiyi ehtimal olunur. Minarələri bir-birlərinə bağlayan baştağ isə XIV əsrdə inşa olunub. Baştağın üzərində Elxani hökmdarı Hülaki xanın arvadı Quti xatunun adı yazıldığından, onun şərəfinə tikildiyi güman edilir. Heç şübhəsiz ki, Hülaki xan bu şəhərdə yaşayıb.

Sərdabə və yerüstü hissədən ibarət olan Qarabağlar türbəsində qülləvari türbələrin əsas xüsusiyyətləri əks olunub. Abidənin 12 bucaqlı yeraltı sərdabəsinin divarları daşdan, günbəzləri isə kərpicdən hörülüb. Türbənin səthi isə qırmızı və firuzəyi kaşılı kərpiclə örtülərək, hündəsi ornamentləri xatırladan kitabələrlə bəzədilib. Kitabə qurşağı isə nəsx xətlə işlənib. Onun memarlıqda başlıca kompozisiya xüsusiyyəti isə 4 baştağlı olmasıdır. Ayrı-ayrı

Tarixi abidələri ilə öyünən diyar

Bu, Naxçıvandır

qütblərdə yerləşən bu baştağlar ona dörd fasadlı görkəm verir.

Türbənin konus şəklində olan yuxarı günbəzi və müvafiq kitabələri dağıldığından onun tikilmə tarixini dəqiq müəyyən etmək mümkün olmayıb. Aparılan tədqiqatlar isə Bərdə türbəsi kimi onun XIV əsrin əvvəllərində tikildiyini göstərir. Bu türbələr arasında oxşarlıqlar da çoxdur.

XII əsr türk səyyahı Övliya Çələbi "Səyahətnamə" əsərində Qarabağları meyve bağları arasında yerləşən böyük şəhər kimi təsvir edib. Onun fikrincə, o dövrdə burada 50 min adam yaşayırdı, çoxlu məscid, minarə, karvansara mövcud olub.

Araz çayı sahilində məğrur abidə

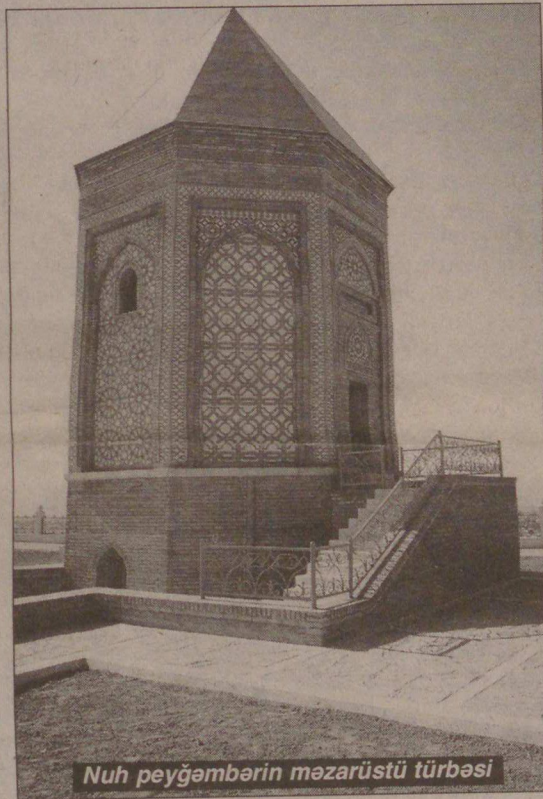
Culfa rayonu ərazisində yerləşən Güllüstan türbəsi memarlıq xüsusiyyətləri baxımından Naxçıvanda qülləvari türbələr qrupuna daxil olan abidələrdən fərqlənir. Bu abidə ilk növbədə orta əsr Naxçıvan memarlığında əsas tikinti materiallarının yalnız kərpic və kaşdan olmasını iddia edənlərin fikirlərini alt-üst edir. Türbənin 12 üzvlü gövdəsi qırmızı tuf daşlarından, kürsüsü isə iri üzlük daş lövhələrindən inşa olunub. Digər qülləvari türbələr kimi bu abidədə iki hissədən ibarət olsa da, burada sərdabə qatı yerin üst qatında tikilib. Türbənin qülləvari tutumu ilə onu üzərində saxlayan kürsülü- yün üzvi bağlılığı təmin edilib. Bu səbəbdən də inşa tarixindən neçə əsrlər ötməsinə baxmayaraq öz vüqarını hələ də saxlaya bilib.

Türbənin səthi daş üzərində həkk olunan qabartma hündəsi ornamentlərlə bəzəldiyindən

o incə və zərif görünür. Halbuki Mömünə xatun və Yusif Küseir oğlu türbələrində bu cür ornamentlərdən istifadə olunmayıb. Bu ilk növbədə bu abidədə istifadə olunan tikinti materiallarının bu cür xassələrindən irəli gəlib. Abidənin üst çadır örtüyü bütövlükdə dağıldığından onun günbəzinin pramida, yoxsa konus biçimli olması ətrafında mübahisə

Nəimi dəfn edilib.

Xanəgah əvəzinə "İmamzadə"lərin meydana gəlməsi Səfəvilər dövrü üçün xarakterik olub. Naxçıvan "İmamzadə"si isə bir kompleks kimi yaranmasını da XVII əsrə aid etmək olar. Son illər bu abidə-kompleksdə də əsaslı təmir işləri aparılıb, ora dindarların ixtiyarına verilib. XVIII əsrdə tikilməsi güman edilən Xan evində aparılan əsaslı təmir və yenidənqurma işlərindən sonra bu obyekt də şəhərin ən gözəl tikililərindən birinə çevrilib. İndi burada xalça muzeyi fəaliyyət göstərir. Naxçıvan şəhərində Buzxana kompleksi, Cümə və Zaviyyə məscidləri,

Nuh peyğəmbərin məzarüstü türbəsi

lər hələ də davam edir. Abidədə epigrafik materialın, daş kitabənin olmaması türbənin inşa tarixini dəqiqləşdirməyə imkan vermir. Onun kimin şərəfinə tikildiyi, memarının kim olması da hələlik belli deyil.

Mömünə xatun məqbərəsinin təsiri ilə onun XIII əsrin əvvəllərində inşa olunduğu ehtimal olunur. Bu abidə də ölkəmizin iqtisadi qüdrətini göstərir.

Memarlıq abidələrinə isti münasibət

Son on ildə Naxçıvanda aparılan genişmiqyaslı quruculuq tədbirlərinin mühüm bir qolunu da xalqın keçmişinə mənsub olan hər qayanın, hər daşın tarixini yaşatmaq ideyası təşkil edib. Bir çox abidələrdə aparılan əsaslı təmir və yenidənqurma işləri aparılıb. Əlincəçay üzərindəki XIII-XIV əsrlərə aid edilən Xanəgah kompleksi də onlardan biri olub. Deyilənə görə, həmin xanəgahda ustad Nəsiminin müəllimi olan Fəzlullah

İsmayıl xan hamamı və digər obyektlərdə də bərpaçı mütəxəssislər bu abidələrin nəfəsini, ruhu- nu tam duya biliblər.

Naxçıvan şəhərində Köhnə Qala deyilən ərazidə Nuh peyğəmbərin məzarüstü türbəsi bərpa edilir. İki hissədən - sərdabə və türbə hissədən ibarət olan səkkiz guşəli bu abidədə tikinti işləri artıq yekunlaşıb. Kaşı daşlarla işlənən hündəsi ornamentlər abidəyə xüsusi yaraşır verir. Türbənin çardağ hissəsi isə piramida şəklində işlənib. Naxçıvan MR Nazirlər Kabineti yanında Elmi-Bərpa İstehsalat İdarəsinin bərpaçı mütəxəssisləri 15 metr hündürlüyündə olan bu obyektə hördükləri muncuq-muncuq kərpiclərdə, saldıqları zərif naxışlarda dahi memarların dəst-xətlərini olduğu kimi təkrarlayıblar. Onu da qeyd edək ki,

bu abidə Muxtar Respublika Ali Məclisi sədrinin "Nuh peyğəmbərin Naxçıvan şəhərindəki məzarüstü türbəsinin bərpa edilməsi haqqında" sərəncamına əsasən inşa olunub.

Təbii ki, əcdadlarımızın özlərindən sonra qoyub getdikləri bütün tarix və mədəniyyət abidələri bu yurdun Azərbaycançılıq möhürü olub. Bu abidələr təkcə varlığını və dövlətçiliyimizi yaşatmırlar, onlar həm də zaman-zaman ölkəmizin iqtisadi qüdrətini özlərində təcəssüm etdirirlər. Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev də döndə deyirdi: "Dünyada böyük dövlətlər var, amma böyük abidələr yarada bilmirlər, çünki imkanları yoxdur".

Görünür, Azərbaycan bu cəhətdən xoşbəxt ölkədir.

Məmməd MƏMMƏDOV,
Naxçıvan MR Ali Məclisinin deputatı,
tarix elmləri namizədi